
SCENELIV

#04 – 2021

Dansk Skuespillerforbunds medlemsblad

TEMA:
Stemmen som redskab

INDHOLD	
4	#LABORATORIET INTIMITETEN I DET STORE RUM <i>Skabelsen af ‘Valkyriens kamp’ er kampen med at få en forestilling til at fungere i mange forskellige omgivelser og kampen om at bevare intimiteten, selv om den skal vises udendørs.</i>
6-15	TEMA: STEMMEN SOM REDSKAB
6	VIL HAVE BEDRE KVALITET I LYDBØGER <i>Flere skuespillere, der indlæser lyd-bøger, efterlyser, at kvaliteten af det der sendes ud i den anden ende, bliver meget bedre. Branchen svarer på kritikken.</i>
10	FRIHED ER NØGLEORDET <i>Når en skuespiller ikke kan ses, har vedkommende kun stemmen at arbejde med. Julian Thiesgaard, Helle Fagralid og Camilla Lau kender situationen indgående og det gør underviser Louise Thrane i særdeleshed også.</i>
13	NYE ARBEJDSOMRÅDER TIL STEMMEN <i>Dubbing og indlæsning af lydbøger er en ting, de fleste skuespillere har stiftet bekendtskab med, men stemmen kan også have stor betydning i reklamefilm og computerspil.</i>
16	KLASSIKEREN SPAREKASSEN <i>Henrik Hertz’ klassiker ‘Sparekassen’ har været spillet i små 200 år. Ikke mindst af Poul Reumert og Bodil Ipsen i 1940’erne. Og så er der en rettelse til det foto, vi bragte i forrige nummer. Se hvilken på midtersiderne.</i>
18	KOLLEKTIV UDVIKLING PÅ BETTY NANSEN <i>Teaterudgaven af Selma Lagerlöfs ‘Kejseren af Portugalien’ led den skæbne at blive pakket ned på grund af coronaepidemien. Men den bliver formentlig i stedet spillet i løbet af et år eller to. Vi smed os ind i skabelsesprocessen.</i>
20	NYE HJEM TIL GÆSTESPIL <i>I 2005 måtte Kanonhallen dreje nøglen om, og på det tidspunkt var der tale om den eneste åbne scene i København. Nu er det sikkert, at både Husets Teater og Den Frie Udstillingsbygning bliver de nye kuraterede gæstescener, hvilket formentlig vil løse pladsmanglen på scenerne.</i>
24	NÅR SKUESPILLERNES EGET LIV BLIVER TIL TEATER <i>Reality-teater. Kan man bruge den betegnelse, når skuespillere lader sig inspirere af deres egne liv til at skabe kunst på scenen. Thomas Guldberg Madsen og Kasper Leisner er blandt dem, der har forsøgt.</i>
28	APPLAUS: BIRGITTE REIMER (1926-2021) <i>Der er en biografi i bogform på vej tidligt i 2022 om Birgitte Reimer skrevet af Brian Petersen og Hans Skaarup. Men hvem er hun, der fortjener dette? En yderst kompetent komedienne, der især gjorde sig på scener og på film tilbage i 1950’erne og 1960’erne. Siden flyttede hun til Frankrig og blev kromutter.</i>
29	DSF STUDIO <i>I efteråret vrimler det igen med efteruddannelsestilbud. Der er for eksempel castingworkshop med Anja Philip og kursus i filmskuespil ved Lotte Svendsen.</i>
30	NEJ TAK TIL GRÆNSEOVERSKRIDENDE ADFÆRD <i>Dansk Skuespilleforbund står bag en kampagne mod grænseoverskridende adfærd i scenekunsten og tv- og filmbranchens verden, Husk det nu alle sammen. Se udfordringerne illustreret med tre tegninger</i>

SIDSTE NYT FRA SoMe

 116

 2

På torsdag begynder #worldpride2021-copenhagen og @frodingpeter siger det spot on: “GOD UGE TIL ALLE – UDEN UNDTAGELSE” 🏳️🌈👉 #happypride #copenhagenpride

FØDSELSDAGE	
→	RAGNHILD KAASGAARD, 24. september 60 år
→	CHARLOTTE FICH, 26. september 60 år
→	MARTIN HESTBÆK, 30. september 50 år
→	TILDE KNUDSEN, 2. oktober 50 år
→	ANNE CHRISTINE WINTHER, 2. oktober 50 år
→	ANNE-LISE GABOLD, 5. oktober 80 år
→	JØRN FAURSCOU, 7. oktober 75 år
→	LISE SCHRÖDER, 8. oktober 75 år
→	VLADIMIR PINTCHEVSKI, 11. oktober 60 år
→	JEAN-CLAUDE FLAMANT, 14. oktober 75 år
→	XENIA LACH-NIELSEN, 22. oktober 50 år
→	GORM HANSEN, 22. oktober 75 år
→	GITTE GRY BECH BALLESEIM, 23. oktober 60 år
→	TINA ROBINSON SIMONSEN, 26. oktober 60 år
→	CHRISTA WALDORFF, 29. oktober 50 år
→	TORBEN SEKOV, 31. oktober 75 år

SCENELIV #4 – 2021

SCENELIV udgives af Dansk Skuespillerforbund og udkommer 6 gange årligt.

Oplag: 2.800 eks. – Abonnement: 425 kr. årligt

Dansk Skuespillerforbund
Tagensvej 85, 3. sal
2200 København N
Telefon: 33 24 22 00
Mandag-fredag 9-12 og 13-15
dsf@skuespillerforbundet.dk
www.skuespillerforbundet.dk

Artikler, læserbreve og lign. sendes til:
jwj@skuespillerforbundet.dk

Redaktion: Jacob Wendt Jensen (redaktør)
Benjamin Boe Rasmussen (ansvarshavende)

Annoncer sendes til: Jette Rydder,
jr@skuespillerforbundet.dk

På forsiden Helle Fagralid. Foto: Simon Jeppesen
Grafisk design: Spine Studio
Tryk: KLS PurePrint

Debatindlæg, anmeldelser, mindeord osv. må maks. fylde 2800 anslag inkl. mellemrum

ANNONCEPRISER OG FORMATER (B × H)
Helside (215 × 280 + beskæring) 10.000 kr.
Bagsiden (215 × 220 + beskæring) 10.000 kr.
1/2 side (196 × 124) 5.500 kr.
1/3 side – horisontal (62 × 254) 4.000 kr.
1/3 side – vertikal (196 × 81) 3.000 kr.
Visitkort (95,5 × 60) 700 kr.
Små medlemsannoncer (95,5 × 60 mm – 400 anslag inkl. mellemrum): 350 kr.

Annoncemateriale skal afleveres i pdf-format.
Alle priser tillægges moms.

Særlige annonceønsker: Kontakt Jette Rydder
tlf. 33 24 22 00

Næste nr. af Sceneliv udkommer 29. oktober

FSC
www.fsc.org
MIX
Papir fra ansvarlige kilder
FSC® C022933

Crédit Agricole
SILVER
PurePrint® by KLS
Produced 100% bioethanol
gHLS-TopPaper AG

KLIMA-NEUTRAL
TRYKSAG
No. 001

LEDER

ULIGELØN OG GRÆNSEOVERSKRIDENDE ADFÆRD SKAL AF PLAKATEN!

Af Benjamin Boe Rasmussen

– og det er jo desværre et velkendt problem. Allerede da vi fik den rapport om grænseoverskridende adfærd, som Aarhus Universitet lavede for os, kunne vi se, hvor alvorligt et problem vi har haft og desværre stadig har i vores branche!

Noget af det vigtigste at få udbredt er, at vi alle har et ansvar. Et ansvar for at tage godt imod nye kolleger og for at passe på dem, vi har arbejdet sammen med i åre-vis. For nogle af de sager, vi ser, handler om kolleger, der har overskredet andre kollegers grænser.

Vi arbejder helt naturligt sammen med arbejdsgiverne. Sammen har vi søsat en kampagne, der går live om kort tid. Den sætter fokus på at få brudt tavsheds-kulturen – hos dem, der oplever grænseoverskridende adfærd – og dem der er vidner til det.

Jeg kan selv huske en situation, fra da jeg var nyuddannet. Vi sad i kantinen og så instruktøren tage en ung elev på røven. Hun sagde fra, men blev skældt hæder og ære fra. Vi andre – unge, gamle, ukendte, stjerner – kiggede ned i kaffekopperne. Ingen sagde noget, ingen kom hende til hjælp. Og mit gæt er, at dig der læser det her, har oplevet noget lignende.

Men den slags skal være slut. For først når der bliver sat ord på, kan vi skabe forandring.

Det har forbundet allerede gjort

Uddannet personale og tillidsrepræsentanter i, hvordan man tackler henvendelser om grænseoverskridende adfærd og formuleret faste procedurer for processen. Det betyder, at vi har en konsekvent håndtering af de sager, vi får ind. Vi har stadig kun få henvendelser, men når det sker, bliver det taget meget seriøst.

Teatrene har haft kurser for deres ledere i, hvordan de har fokus på fortsat at ændre arbejdsmiljøet.

Producenterne har lavet tillæg til skuespillerkontrakterne, der præciserer reglerne for social omgang.

Tillidsfolk på teatre og sikkerhedsrepræsentanter på filmset bliver udpeget til også at være dem, man skal gå til, hvis man oplever noget – også hvis man er i tvivl om, hvorvidt det er grænseoverskridende adfærd.

Vi arbejder på en flok fyraftensarrangementer og andre tiltag, så vi kan få skabt en konsensus om, at det er ok at kontakte sin tillidsmand, fagforening eller producent.

Vi har besøgt skolerne og talt med eleverne og dem, der er ansvarlige for uddannelserne.

SCENELIV #4 – 2021

2

SCENELIV #4 – 2021

3

Ene Øster Bendtsen og Søren Bang Jensen med musikerne Christine Worre Kann og Marie Louise von Bülow under prøverne til 'Valkyriens kamp'.
Foto:Lærke Posselt

VALKYRIENS KAMP MED DETALJERNE

Det flydende teaters 'Valkyriens kamp' er skabt som turnéforestilling, der skal kunne fungere i mange forskellige rum, både udendørs og indendørs. Det kræver hver gang fokus på detaljen, for at sikre forestillingens flow. Ikke mindst udendørs i Sophienholms park.

Af Louise Kidde Sauntved

Myggenes sommer om kap med de skræppende gæster på bredden af Bagsværd Sø. Med kort interval glider lycraklædte kajakroere forbi som pink og neongule glimt mod søens vand. Foran den lille bro mod vandet er opstillet en scene med trætrapper på begge sider og en lillebitte central platform, hvor musikerne, Christine Worre Kann og Marie Louise von Bülow, står klar til at lægge både stemmer og stemning under Det flydende teaters forestilling 'Valkyriens kamp' om den danske kvindesagsforkæmper Thit Jensen.

Hun spilles af Ene Øster Bendtsen, der er noget mere spinkel af statur end Thit Jensen, men skaber den manglende volumen med sit spil, der fylder scenen ud.

Netop nu står hun med et svingende vinglas på de smalle trætrin, overfor Malin Rømer Brolin-Tani, der spiller veninden Johanne. De er i gang med de sidste hektiske prøver, inden der for første gang kommer publikum på, og der er stadig en del praktiske ting, der skal på plads. 'Valkyriens kamp' spilles kun ved søen bag Sophienholm hen over sommeren, herefter tager den på turné rundt i landet. Derfor er de egentlige prøver foregået indendørs, på mere neutral grund, og skal nu tilpasses de udendørs forhold. Det betyder blandt andet, at der skal koordineres en del aktivitet op og ned ad både trætrin og den lille grønne bakke, der fører op mod den lille gangsti over broen.

Flowstopper

Ene Øster Bendtsen og Malin Rømer Brolin-Tani taler om Thits nye kærlighed, unge Gustav. Thit fortæller om sin tvivl – kan hun få både kærligheden og anerkendelsen, roser og laurbær?

"Vi holder lige engang," siger instruktør Pelle Nordhøj Kann med en arm i vejret.

Der er noget med bevægelserne, der stopper flowet.

"Hver gang jeg skal ned her og sige noget, så bliver det sådan lidt mokket," siger Ene Øster Bendtsen og viser med armen, hvor hun har svært ved at forene trinene med Thits følelsesladede replikker om store livsvalg.

"Men det må gerne være mokket," replicerer Pelle Nordhøj Kann. "Hvis du bare gled ned helt graciøst, ville det virke forkert. Du må gerne bruge rummet. Jeg synes turen fungerer godt."

Holdet bruger endnu lidt tid på at prøve turen ned ad trinene, der både skal fungere internt mellem skuespillerne og med Christine Worre Kann og Marie Louise von Bülow, der venter med guitar og mikrofoner, klar til at være både skæbnegudinder og Thits indre stemmer, der hvisker "Roser og laurbær... hvad vælger du?"

Sorte fingre

Da det fungerer til alles tilfredshed, er det tid til at gå videre.

"Alright, kan vi få *the young gun* på broen?" siger Pelle Nordhøj Kann. "Vi starter med overgangen med roser og laurbær."

Søren Bang Jensen, der spiller Gustav, springer op fra sin venteposition foran scenen og holder sig klar, mens Ene Øster Bendtsen vender tilbage til teksten:

"...da jeg var 15-16 år gammel, var det som om guderne spurgte mig direkte: Hvad skal vi dekorere din livstråd med, roser eller laurbær? Og jeg tøvede ikke engang. Og nu er det som om prisen for de laurbær er, at alle mine fingre er sorte."

Musikerne tager over med en stemningsmættet sang, mens Ene Øster Bendtsen og Søren Bang Jensen overgiver sig til en intens og romantisk dans på broen, i tæt omfavelse, med hendes hoved på hans skulder og flettede fingre, der udvikler sig til sanselige tangotrin, mens ordene fra sangen på samme tid flyder bagud mod dem og ud mod de endnu tomme publikumspladser:

"Livstråden sitrer, bydende brændende nødvendighed, af læber der dufter af kærlighed. Og varmen fra hans øjne, der smelter mit sind. Mit forsvar..."

Støvledans

Parret slipper hinanden og går ned på trappen, til en munter picnic med Johanne. Også her er der praktiske udfordringer, der skal på plads. Gustav og Johanne lader på et tidspunkt Thit alene tilbage med sin

tvivl, mens de henter mere vin. Men skal de gå mod højre eller venstre og hvor hurtigt?

De prøver flere forskellige ruter, indtil de finder en, der passer med længden af Thits monolog. Dernæst skal længden på et kys lige afstemmes, og så er der knas med et par støvler, der står så Ene Øster Bendtsen er ved at snuble over dem, når hun skal ned ad trappen.

"Kan de stå dernede i stedet?" spørger hun og peger på det næste trin.

"Det er bare fordi jeg skal bruge dem," siger Søren Bang Jensen.

"Kan vi så ikke stille dem hernede, så jeg kan gå herude," forsøger Ene Øster Bendtsen og flytter den forsøgsvis et trin ned.

"Hmm... kan de stå her?" spørger Søren Bang Jensen og flytter dem en anelse til siden.

"Ja, det vil være perfekt. Jeg skal bare lige kunne komme forbi."

Når forestillingen først spiller, vil publikum sandsynligvis ikke skænke hverken rundgang eller efterladte støvler en tanke. Men lige nu er det vigtigt, at alt og alle går og står hvor de skal, så spillet kan flyde frit omkring dem.

Insisterer på intimitet

"Det er fedt at spille et sted, hvor man er i den setting, man forestiller sig, at karaktererne skal være i," siger Ene Øster Bendtsen efter prøven. "Det giver noget

til de situationer, man spiller, at man kan have en rigtig picnic, gå en rigtig tur eller danse romantisk på en bro. Men det kræver også timing."

Som eksempel nævner hun en scene, hvor hun skal gå op mod broen, skifte bluse og hente en rekvisit, inden hun vender tilbage til forscenen.

"Normalt ville man gå ud i damesiden, skifte og så vente på det rigtige tidspunkt at gå ind på scenen igen, men her skal jeg virkelig time, hvornår jeg kommer ned, for jeg kan jo ikke stå og flagre foran publikum og prøve at være usynlig. Det går ikke. Alt er med. Det kan godt være lidt kompliceret."

En anden udfordring er at få intimiteten med i det store åbne rum.

"Jeg kan på en måde godt forstå, at man sætter Molière op eller Shakes i Ørstedsparken, når man spiller udenfor. Den slags der ofte bruger den store pensel. For det kan godt være lidt af en kamp at få det intime spil, de mere tætte situationer, med. Men vi insisterer på at forsøge at bruge den lidt finere pensel og stadig have de der små spilsituationer, selvom vi står i et kæmpestort rum." ●

Ønsker bedre lydkvalitet i lydbøger

Af Ulla Abildtrup

Markedet for lydbøger er blevet kæmpe stort på få år, men lyden bliver komprimeret så meget, at indlæsernes stemmer i nogle tilfælde bliver forvrænget og lyder metallisk.

Mange skuespillere har lydbøger som en del af deres indtægtsgrundlag, og nogle lever alene af at indlæse bøger. Mikkel Hansen er skuespiller og har indlæst over 200 lydbøger i alle genrer og for næsten alle danske forlag:

“Jeg kan godt lide mit arbejde og gør mig umage. Når jeg indlæser, bruger jeg meget tid på at rette, hvis jeg laver fejl, så lytterne får den bedst mulige oplevelse. Derfor ærgerr det mig, når jeg af og til hører det færdige produkt på en af streamingtjenesterne og oplever, at min stemme lyder diskant, metallisk og uden bas, fordi filen er blevet komprimeret meget. Lyden er dårligere end en telefon eller MP3-fil, ja den digitale forvrængning er næsten værre end et gammeldags kassettebånd,” siger Mikkel Hansen.

“Jeg synes faktisk, at min stemme i nogle af bøgerne lyder så slemt, at jeg ikke kan holde ud at høre på den. Det er jo mit ‘værk’. Men hvis man er vant til dårlig lyd og ikke ved, hvordan det kan lyde, er det måske lige meget. Jeg tror dog, at kvaliteten faktisk har en betydning – folk gider jo heller ikke se VHS mere – og flere og flere lytter til podcast, og de har en meget bedre lyd, så det vil formentlig få lyttere af lydbøger til også at kræve bedre lyd.”

Overenskomster – tak

Tidligere var lydbøger primært for blinde,

svagtseende og ordblinde, i dag er lydbøger et kæmpestort marked, som bliver ved med at vokse.

“Vi prøver at få lavet en overenskomst mellem skuespillerforbundet og forlagene, og her kan lydkvaliteten måske blive et element i aftalen,” fortæller Mikkel Hansen, der har flere ideer til, hvordan lydkvaliteten kan blive bedre.

“En mulighed kan være, at lytterne får mulighed for tilkøbe ekstra kvalitet ligesom Spotify Premium i iTunes, som tilbyder virkelig god lyd. En anden løsning kan være, at lytterne kan downloade deres bøger direkte til iTunes,” siger han.

“For mig som skuespiller er det motiverende, når der bliver passet godt på mit arbejde, og min indlæsning bliver indspillet i rigtig god lyd, behagelig og varm,” siger Mikkel Hansen.

Dialog kan fremme kvaliteten

Sara Ullner har som Mikkel Hansen indlæst flere hundrede bøger:

“Det er dejligt, at markedet for lydbøger er eksploderet de seneste år. Genren har udviklet sig til en fortælleplatform, hvor vi som skuespillere nu får lov til at bruge vores indlevelsesevne endnu mere,” siger Sara Ullner.

“For det meste er jeg tilfreds med lydkvaliteten i de bøger, jeg indlæser, men

Mikkel Hansen. Foto: HEIN Photography

Sara Ullner. Foto: Lena Paaske

somme tider oplever jeg, at når lydbogen rammer streamingtjenesten, lyder min stemme mere nasal, eller som om den har været igennem en kæmpe kompressor,” siger hun.

Sara Ullner mener, at der kan være flere grunde til den dårlige lyd:

“Jeg mener, at både skuespillere, teknikere og forlag skal udvikle sig i samarbejde for at skabe endnu bedre lydbøger, og det kunne derfor være dejligt med mere dialog iblandt de tre parter. Det kan for eksempel frustrere mig, når jeg har gjort mig umage med at skabe en stemning i et kapitel, og der så straks bliver klippet til næste kapitel, uden at stemningen får lov at klinge af. Jeg ved ikke, om det er noget teknisk eller handler om økonomi, men det generer mig da. Generelt mener jeg, at lydbogskvaliteten i Danmark er høj, men når jeg lytter til for eksempel amerikanske og britiske audio books og podcasts, kan jeg alligevel ikke lade være med at tænke, at der er lidt vej endnu herhjemme, og at vi stadig kan lære en ting eller to,” siger Sara Ullner.

Bedre lyd kan koste kunder

Mofibo er en af Danmarks største distributører af lydbøger. Sceneliv har bedt produktionschef Erik Ernst om at forklare, hvad der rent teknisk sker med en lydbog:

“Et typisk forløb er, at et forlag producerer en lydbog via et eksternt produktions-selskab. Så går en indlæser i studiet og læser bogen. Lyden bliver optaget i højeste kvalitet, og derefter komprimerer selskabet den til MP3 i 96kbps, der groft sagt er et udtryk for, hvor høj lydkvaliteten er i komprimeringen. Herefter sender produktions-selskabet lydbogen til en distributør, i Danmark er det ofte Publizon, som distribuerer bogen videre ud til streamingtjenesterne,” fortæller Erik Ernst.

“Publizon kræver, at forlagene leverer i 96kbps, men stort set alle streamingtjenester afvikler lyden i 64kbps eller lavere. Så når Mofibo modtager en bog fra Publizon, skal den komprimeres yderligere fra 96kbps til 64kbps. Det kan som regel ikke høres, men det er en ekstra komprimering, som i hvert fald ikke hæver kvaliteten.”

Ligesom skuespillerne så Erik Ernst gerne, at lydbøgerne udkom i en bedre kvalitet, men streamingtjenesterne er nødt til at tage flere hensyn:

“Der er rigtig mange faktorer, som spiller ind. En højere bitrate, altså kbps, er lig med mere dataforbrug. Brugerne har mange forskellige typer dataabonnementer hos deres teleudbydere, og vi ønsker ikke en situation, hvor de pludselig ikke kan lytte til en bog, fordi de mangler data.

“Streaming af lyd-bøger er stadig en forholdsvis ny ting, men den er kommet for at blive”

Større dataforbrug koster generelt mere, hvilket i sidste ende betyder færre penge til forfattere, forlag og streamingtjenester,” siger Erik Ernst.

Få klager over lyd

Erik Ernst er enig med Sara Ullner i, at lydkvaliteten generelt er bedre i USA: “Lydkvaliteten varierer fra marked til marked og afhænger også af diverse forretningsmodeller. USA er et langt større marked, de har rigtig gode data-forbindelser, og så benyttes der ofte en forretningsmodel, hvor brugerne køber lydbøgerne enkeltvis modsat for eksempel Mofibo, hvor man kan lytte til alle de bøger, man vil,” siger Erik Ernst. “Så det handler om økonomi og teknik, men i virkeligheden vigtigst af alt, hvad brugerne efterspørger. På seks år har vi haft fem henvendelser angående lydkvaliteten i vores app. Det skal ses i forhold til, at vi har 2-300.000 lydbøger på vores tjeneste, så er det altså ikke en

problemstilling, som brugerne lader til at være bekymrede over.”

Alligevel arbejder Mofibo med at forbedre lyden: “Streaming af lydbøger er stadig en forholdsvis ny ting, men den er kommet for at blive. En opgradering af lydkvaliteten er på Mofibo og Storytels roadmap. Jeg kan ikke sige, hvornår det sker, men det er på vej, og der er ingen tvivl om, at lydkvaliteten vil stige i fremtiden. Det handler om at være tålmodig nok til at se markedet vokse,” siger Erik Ernst. ●

Skaber et lille stykke Danmarks-historie

Af Ulla Abildtrup

Over 80 skuespillere har uden honorar indlæst afskedsbreve fra frihedskæmpere for at mindes deres kamp for Danmarks frihed og demokrati.

Det er op imod jul, og der er sat strøm til Københavns gader, men studiet på anden sal i Radio24syvs gamle lokaler lukker lydene ude, og skuespillernes stemmer skruer tiden over 75 år tilbage. 86 skuespillere har indlæst afskedsbreve skrevet af frihedskæmpere, da de havde fået en dødsdom og stod umiddelbart foran eksekutionen. Indimellem brevene læser Bodil Jørgensen korte biografier om hver enkelt frihedskæmper. I løbet af første kvartal i år udkom brevene og biografierne som lydbog på Mofibo, der stiller den gratis til rådighed for bibliotekernes eReolen. “Det er lyden af Danmark – fra arbejdsdrenge til lensgrever, fra Gedser til Skagen og Esbjerg til Amager,” fortæller initiativtager Henrik Hartvig Jørgensen. Hans far var modstandsmand og overlevede, men fortalte næsten intet til sin søn. Henrik Hartvig Jørgensen har siden barnsben haft stor interesse for besættelsestiden, og i 2015 fik han ideen til, hvordan han kunne være med til at ære de døde kamp for de levendes tilværelse i fred og frihed. Han gik ambitiøst til værks, alle skuespillere blev castet efter, om de kom fra samme egn i landet som den døde frihedskæmper, og hvilken alder og personlighed de havde.

Håber bogen bliver brugt i skolerne

Lars Ranthe har indlæst et brev skrevet af en mand, som vi næsten intet kender til i dag: “Når jeg læser en tekst, får jeg en fornemmelse af personen. Der træder en personlighed frem, når vi skriver, og ud fra brevet fik jeg en følelse af, hvem han var. Det er ikke sikkert, jeg ramte rigtigt, men det er dog en følelse,” fortæller Lars Ranthe. Han har ligesom alle andre i projektet arbejdet gratis: “Vi står jo alle på skuldrene af nogen, og i dette tilfælde har de kæmpet for vores frihed og demokrati. Jeg synes, at vi skylder at give frihedskæmperne en stemme,” siger han. De fleste af brevene er skrevet til en kvinde, enten frihedskæmperens kone eller hans mor, som er tilfældet for de fleste. “Som mor til to sønner på 19 og 24 år er det vildt at læse alle de drengenavne, der kastede sig ind i en kamp, som de ikke havde en anelse, om de ville vinde – eller overleve. Gad vide, om de tænkte over det... Hver dag er træffer vi jo små og store beslutninger, som kan få afgørende betydning. Skal man kæmpe for klimaet eller tage mundbind på?” siger Bodil Jørgensen. Lars Ranthe er far til en datter på 17 år og håber, at lydbogen vil blive brugt i undervisningen af børn og unge: “Unge gør sig tanker om krig og pandemi og forurening, og bogen her kan føre til en samtale om, hvad man har kært, og hvad der er værd at kæmpe for,” siger han. Udover skuespillerne er projektet støttet af en række fonde og Mofibo, som lægger gratis studie og teknik til. Hele overskuddet fra lydbogen går til Frihedsmuseet i København. ●

Kommentarer fra branchen

Nikolaj Kingo Marvig

Produktionschef hos L&R Digital & SAGA Egmont

“Vi optager og opbevarer vores lydbøger i højeste kvalitet, men alt online-indhold komprimeres, det gælder både video, lyd og billeder. Distributørerne fastsætter standarderne for komprimeringen, og de er forskellige fra land til land. I Tyskland leverer vi for eksempel MP3-filer i et lidt højere format end herhjemme, det er dog ingen garanti for, at butikken ikke komprimerer lyden yderligere.”

“Det er ikke gratis at opbevare og processere data hverken for den enkelte forbruger, som betaler via sit mobil-abonnement eller for miljøet, og der har været flere historier fremme om de øgede omkostninger til strøm og datacentre i forbindelse med streaming. Det er altså altid et kompromis mellem kvalitet og størrelsen eller mængden af data. Vi diskuterer jævnligt spørgsmålet med distributørerne, og vi oplever, at de er lydhøre. For nyligt har vi fået mulighed for at levere i stereo i Danmark til netop lydbøger med musik og/eller effekter.”

Jonas Manley

Lydproduktionschef hos Nota – Nationalbibliotek for mennesker med læsevanskeligheder

“Notas indlæsere har ikke nævnt problemer med forvrængning af deres stemmer. Forvrængning skyldes typisk enten, at man har brugt kompressor under eller efter optagelsen, eller man har komprimeret lyden digitalt. Man bruger kompressor for at indskrænke dynamikken i en indspilning, så lytterne ikke pludseligt får et kæmpe chok, hvis indlæseren for eksempel råber eller taler meget lavt. Hvis en kompressor bliver brugt forkert, kan den give en trykket og ‘flad’ lyd. Man bruger digital komprimering til eksempelvis MP3-filer for at få filerne til at fylde meget mindre. Det er sjældent et problem ved lydbogsindlæsninger, fordi de som regel kun er i en kanal, altså mono, mens det meste musik indspilles i to, altså stereo. Men hvis man vælger at bruge meget voldsom digital kompression, vil stemmen begynde at lyde tynd og til tider næsten metallisk.”

Ulrik Aagaard

Direktør i produktionsselskabet Selvlyd

“Vores lydbøger indspilles og leveres i højeste opløsning typisk suppleret med en komprimeret udgave også. Hvordan forlagene herfra bruger lydfilerne, afhænger af præferencerne hos en given distributionskanal, og om det er til streaming eller download. Uanset gælder det overordnet, at jo bedre kvalitet en lydfil er optaget i, des mindre tager den skade af at blive komprimeret. Stadig flere indlæsere supplerer med et hjemme-setup til indspilning, og her kan kvaliteten nogle gange være endnu mere svingende dels grundet valg af udstyr, dels grundet manglende mulighed for lydisolering og som følge heraf uønskede lyde på indspilningen.”

“Når jeg hører en af vores egen produktioner, som efterfølgende er blevet komprimeret for meget, synes jeg da, at det er ærgerligt. Komprimeringen går især ud over de høje frekvenser og rammer altså primært kvindestemmer. Omvendt er det jo vigtigt, at lydbogen er tilgængelig for alle, også for dem med dårlig netforbindelse. En løsning kunne for eksempel være, at streamingtjenesterne kørte med to former for abonnement, så lytterne havde mulighed for at vælge bedre kvalitet. En bog varer i gennemsnit seks timer, så det er længe at lytte til noget, som ikke er i top. Men observerer man brugerkommentarer og feedback hos danske lyttere, er deres fokus umiddelbart alene på formidlingen, sjældent på kvaliteten af lyden.”

kun en stemme

Tekst og fotos:
Simon Jeppesen

Nogle gange kan man kun høre skuespilleren. Særligt markedet for lydbøger er i vækst, men også dubbing og radiodrama kræver stemmer. Sceneliv har snakket med tre skuespillere og en talelærer om, hvad det vil sige kun at have sin stemme.

Du skal være nærværende
Louise Thrane. Studielektor på Den Danske Scenekunsthøjskole i Aarhus, hvor hun har undervist i Stemme, tekst og sprog i 15 år.

Hvad skal man kunne, når man kun har sin stemme at udtrykke sig med?
“Først og fremmest skal man kende teksten rasende godt; man skal kende dens logik, mærke hvad der er at sanse i teksten, man skal forstå sproget og intentionerne for hver enkelt replik, forstå situationerne og relationerne. Derudover skal man have styr på sin teknik, kunne lave det dybe slip i maven og tale på en aktiv udånding, så lytteren kan høre hele kroppen bære og støtte stemmen. Man skal bringe sit nærvær med, være til stede i de forestillede situationer og relationer, så man kan tale det rigtige sted fra. Det hele skal være der, selvom du kun har din stemme at arbejde med. Ellers bliver det bare til ord.”

Man har ikke sit blik, sin gestik til at hjælpe teksten på vej?
“Nej, men arbejdet er det samme. Man skal kunne stå musestille og samtidig løbe en maraton indvendigt. Vi skal kunne høre i stemmen, om blikket er fokuseret eller defokuseret – er tanken bag replikken klar og præcis, så hører man retning i stemmen.

Hvis personen/karakteren leder, funderer, er i sin egen verden eller måske bare taler fraværende, så skal man kunne høre det på tonefaldet, på tempoet, på retningen.”

Er der forskel på at lave radioteater og at læse op?
“I radioteater spiller man jo en karakter. I oplæsningen skal vi kunne høre, hvem der taler. Men spilleren skal afstå fra at spille. Det er lettere at sige til en skuespiller: “Bare spil,” end at lære hende at afstå fra at spille, men når hun afstår, kan vi måske mærke og høre et dybere nærvær, et dybere lag. I oplæsningen er tegnsætningen vigtig. Jeg elsker for eksempel koloner: Et kolon åbner, der er noget, der fortsætter. Et punktum lukker.”

Ingen begrænsninger
Julian Thiesgaard. Uddannet på Musicalakademiet i Fredericia, juni 2021.

“(Gisp) Alligator! Aaarh (støn) hjælp! Frem med de skarpe kløer!”

Når Julian lægger stemme til Chris Kræ fra ‘Vilde Kræ’ på Ramasjang underspiller han ikke. De tegnede figurer udtrykker sig ikke lige så tydeligt i mimik og kropssprog som levende mennesker, så skal der skrues op for stemmens udtryk og energi i speakerboksen.

Julian fik sin første opgave som dubber, da han var fire år. Hans far, Lars Thiesgaard, instruerede de danske stemmer på tegnefilmen ‘Tommelise’. Han har arbejdet med dubbing siden, og han har dubbet den voksne Simba i den nye ‘Løvernes Konge’, hvor hans far var Pumba i både den gamle og den nye. Han kom dermed ind i faget via sin stemmen og har skullet lære at få kroppen med:

“Mit udgangspunkt har været meget analytisk, kroppen har været sekundær. At få kroppen med, det er bestemt noget, jeg stadig skal arbejde med.”

Hvad betyder det for dig at blive castet til dubbing?
“Det er meget befriende, at jeg bliver castet på, hvad jeg kan med min stemme. De skøre ting jeg kan, de skæve personligheder. Jeg kan udforske mig selv som god, ond, komisk. Jeg føler, at jeg får lov til at spille mange flere forskellige roller.”

Du er ikke begrænset af dit udseende?
“Nej præcis. Jeg føler, at jeg har flere muligheder, når jeg kun arbejder med min stemme i forhold til hvilke roller, jeg bliver castet til på film. Jeg bliver ofte castet til en karakter, der kommer fra et sted, hvor man har en anden hudfarve. Min morfar stammer oprindeligt fra Afrika og har givet mig mørkt hår, mørke øjne og, især om sommeren, mørk hud.”

Hvad er betingelserne for at dubbe?
“Der er ikke den store tid. Det hele er hemmeligt, indtil du kommer ind ad døren til studiet. Så skal stemmen skabes ud fra figuren og indtales med det samme. Det hele bliver meget intuitivt.”

Er det overfladisk?
“Nej, man skal stadig være til stede og fokuseret. Nogle har det svært med, at det kunne laves bedre med bare lidt mere tid. Man laver det så godt man kan, med de ressourcer der er.”

Er der en særlig forskel fra andet teaterarbejde?
“Når du dubber, spiller du med nogen i filmen, men du spiller alene foran mikrofonen. Det er anderledes end det, vi lærer om samspil på skolen.”

Radiodrama er en kæmpe frihed

Helle Fagralid. Uddannet fra Statens Teaterskole, 2001.

“Jeg orker ikke flere følelser, hverken mine egne eller andres.”

Helle Fagralid *hvisler* replikken, luften bliver presset ud gennem munden med maven. Man kan ane voldsomhed under ordene.

“Brug færre kræfter, hold igen” var instruktøren Niels Erlings besked til Helle, da denne del af hørespillet Mount Everest blev indspillet til Akt1.

“Det begyndte, da jeg var barn. Min mor havde en kæreste, der havde en spolebåndoptager, som vi sammen digtede og optog historier på. Vi kaldte dem Gyser-timen. Vi lavede forskellige stemmer og optog forskellige klange. Badeværelset for eksempel havde en særlig rumklang. Når vi så alle sammen hørte dem om aftenen, blev jeg så bange, at jeg nærmest ikke kunne tåle at høre det, selv om det var min egen stemme, og jeg havde været med til at digte historien. Fantasien bliver vakt på en anden måde, når man lytter og selv skaber billederne.”

Er det en begrænsning?

“Der er så mange muligheder i kun at bruge stemmen. Nuancer, toneleje, pausering,

undertekster, alt det, der ligger i åndedrættet. Det er mere fortættet. Jeg glemmer mig selv og mit udseendes begrænsninger. Alt underordnes stemmens kvalitet, det at være til stede i min stemme.”

Hvordan er det forskelligt fra scenearbejde?

“Evnen til at give slip og bevare koncentrationen er det samme som på scenen og på film, men man er for eksempel ikke afhængig af at have den rigtige blikretning. Man er mere fri. En frihed fra kroppen, udseendet, gestikken.

Frihed fra kroppen?

“Det er et vilkår, at vi ser ud som vi gør. Vi læser meget ind i hinandens udseende og tolker ud fra det. Det bliver vi bedømt på og udvalgt til roller ud fra. På Radioteatret er udseendet underordnet, man kan være alt. I den forstand er vores udseende en gave og en forbandelse, fordi vi lægger så meget i det.”

Helle holder en pause og slutter:

“For mig er frihed et nøgleord i forhold til at lave radiodrama: En kæmpe frihed. Jeg elsker det.”

Fokuserer med fagterne

Camilla Lau. Uddannet fra Den Danske Scenekunstskole i København, 2016.

“I det øjeblik jeg satte mig over for ham i mødelokalet, vidste jeg, at jeg ville elske at blive hans sekretær.” Når vi, lytterne, hører Camilla Lau læse *den passage* er vi ikke i tvivl om, hvilken chefseng bogens fortæller ender i om ganske kort tid – og at det ikke vil være sidste gang, at hun gør noget virkelig dumt.

I 2019 fik Camilla Lau Blixen-Prisen for sin oplæsning af bogen ‘Ramt af dig’ med begrundelsen:

“Med elegance og lethed i stemmen folder Camilla Lau historien ud for os, så den fremstår klar og levende (...) Som lydbog er ‘Ramt af dig’ således et perfekt eksempel på, hvordan teknisk kvalitet og forberedelse skaber helt fantastiske lydoplevelser.”

“Jeg har oversat begrundelsen til, at jeg ikke stod i vejen for fortællingen,” fortæller Camilla Lau og griner.

“Det var den første bog, jeg nogensinde indtalte. Jeg forberedte mig ved at læse bogen hjemmefra, brugte min intuition og det, jeg har lært på min uddannelse. Og så prøvede jeg bare ikke at lyde irriterende.”

Hvorfor lydbøger?

“Jeg har altid godt kunnet lide at læse. Jeg savnede noget, at prøve noget nyt – og min talelærer på uddannelsen havde engang kommenteret på min fine diktion.”

Camilla sendte stemmeprovér ind blandt andet til Mofibo og fik ‘Ramt af Dig’. Det viste sig at være et godt match:

“Jeg danser ikke, jeg kan ikke jonglere eller ride på en hest. Jeg kan ikke sådan nogle specifikke ting. Men jeg elsker ord, oplæsning falder mig naturligt, det er nemt for mig. Med lydbøger kan jeg lave fejl og stadig tilgive mig selv. Jeg kan se fejlen og blive klo-gere til næste gang – og det er det; en dejlig kort proces. Endelig er der noget i mit fag, som jeg har så stort et overskud omkring, at jeg ikke behøver at være bange for det.”

Du bruger armene meget, når du læser op?

“Jeg lægger enormt meget i fagterne, det er en måde at fokusere min energi på, når der er lange, knudrede sætninger. Men kun med den ene arm – ellers larmer det for meget.”

Har du oplevet nogle særlige problemer, når du læser op?

“Jeg var så fucking irriteret på hoved-karakteren i ‘Ramt af dig’. Vi ved jo godt, at du kommer til at knalde med din chef, fik jeg lyst til at råbe til hende. Jeg måtte flere gange gå ud og ryge i frustration. Men det håber jeg da ikke, at man kan høre. Jeg savler også enormt meget, fordi jeg spiser for at holde fokus, når jeg indtaler.” ●

Gyldne stemmer bag mikrofonen

Af Andreas Ebbesen Jensen

Stemmen er skuespillerens vigtigste instrument, men det er ikke kun på scenen, foran kameraet eller som dubber, den gyldne røst har sin berettigelse. Skuespillerne **Magnus Bruun** og **Ellen Hillingsø** har oplevet nogle af karrierens største højdepunkter i computer-spil og reklamefilm.

Magnus Bruun. Privatfoto

Sidste år landede Magnus Bruun karrierens største rolle som vikingen Eivor i ‘Assassins Creed: Valhalla’. Traileren til det tolvte kapitel i den populære franchise debuterede i foråret 2020 og blev set over 100 millioner gange på blot ti dage. Og da ‘Assassins Creed: Valhalla’ endelig blev frigivet i efteråret 2020, indtog den hurtigt rekorden for den største åbning i franchisens historie.

Der er dog et enkelt twist. ‘Assassins Creed: Valhalla’ er hverken en film eller en tv-serie – men et computerspil. Magnus Bruun har lagt krop til spillets hovedperson gennem såkaldt ‘motion-capture’ – en teknologi, som overfører skuespillerens bevægelser til den digitale karakter. Men det er først og fremmest i kraft af hans stemme, at Magnus Bruun har sat sit aftryk på vikingen Eivor.

“Jeg har 11.000 replikker i det her spil. Det svarer til at have hovedrollen i en tv-serie på ti sæsoner med 20 afsnit i hver sæson, hvor jeg er med i samtlige scener. Det er jo helt vildt,” siger han.

Skuespil i den sorte boks

Det er ikke uvant for Magnus Bruun at lade sit røde skæg stå og indtage rollen som viking. Siden 2017 har han medvirket i Netflix-serien ‘The Last Kingdom’ som den manipulerende vikingehærfører Cnut. Hovedrollen i ‘Assassins Creed: Valhalla’ – som også kan spilles i en kvindelig udgave af karakteren, der har stemme af en anden dansk skuespiller, Cecilie Stenspil – er dog uden sammenligning den største, den 37-årige skuespiller har landet. Millioner af mennesker verden over har brugt – og bruger – op mod 200 timer i selskab med Magnus Bruuns karakter i computerspillet. Derfor lavede han også et løfte med sig selv om at behandle alle replikker ligeværdigt, lige meget hvor små og ligegyldige, de virkede på papiret.

“Spillerne skal kunne holde ud at høre på mig i 200 timer, og hvis de kan mærke, at jeg ikke er engageret eller lyder ugidelig flere steder, så risikerer det at ødelægge spillet. Når du spiller et computerspil, er du nødt til at tro på alt, hvad der bliver sagt, for at du kan leve dig fuldstændig ind i karakteren. Og hvis stemme-arbejdet ikke lyder troværdigt, eller replikkerne lander mærkeligt, så ryger illusionen også,” siger han.

Magnus Bruun er ikke helt grøn i den sorte stemmeboks. Han har dubbet flere stemmer til tegnefilm gennem karrieren. Men hvor en tegnefilmstemme kan være i kassen på en enkelt eftermiddag, krævede arbejdet på ‘Assassins Creed: Valhalla’ flere hundrede timer bag mikrofonen i et optagestudie i København.

Ellen Hillingsø. Privatfoto

“Hver dag før en stemmesession brugte jeg halvdanden time på at gennemgå mine replikker. Jeg sagde dem højt for mig selv, lavede små rettelser og understregede de sværeste ord, som jeg vidste skulle øves ekstra meget igennem,” fortæller han.

Magnus Bruun var dog ikke alene om stemme-arbejdet. Undervejs fik skuespilleren hjælp af den canadiske stemmeinstruktør Thor Bishopric. Han indførte blandt andet, at Magnus Bruun og hans kvindelige modstykke Cecilie Stenspil skulle indspille stemmerne, som om de stod på en scene.

Stemmen er som en violin

Stemmen er skuespillerens ultimative våben. Den fungerer som et transportbånd fra det indre til det ydre og kan sætte lyd på alle vores indre følelser, traumer og psyke. Og stemmen er formet af meget mere end stemmelæberne i struben. Vores kropsholdning og fysiske bevægelser har stor indflydelse på, hvordan stemmen lyder. Det er ofte gennem arbejdet med en karakters fysiske fremtoning, at skuespilleren finder frem til den helt rigtige stemme til sin rolle. Og når stemmen først er på plads, åbenbarer karakteren sig også typisk.

Det fortæller skuespiller og stemmetræner Merete Nørgaard. Hun har mere end 18 års erfaring med stemmetræning og har netop udgivet bogen ‘Stemmens magi’, som er rig på øvelser og værktøjer til stemmetræning.

Merete Nørgaard nævner Bradley Coopers arbejde på det Oscar-nominerede drama ‘A Star is Born’ som et godt eksempel på, hvor vigtigt samspillet mellem krop og stemme kan være.

“Bradley Cooper fortalte i et interview med New York Times, hvor svært han havde haft det med at finde ind til filmens karakter, den drikfældige rocksanger

Jackson Maine. Det var først, da han lagde sin egen stemme en oktav ned og rundede ryggen og nakken, at han fandt ind til karakterens stemme. Og da stemmen var på plads, åbenbarede rollen sig for ham,” siger Merete Nørgaard.

Hun fremhæver historien med Bradley Cooper for at understrege vigtigheden i at give stemmen den nødvendige opmærksomhed i sit skuespilarbejde. I dagens digitale verden, hvor mere og mere kommunikation foregår over smartphones og e-mails, bruger vi stemmen langt mindre end tidligere. Det gælder også for mange skuespillere – også selvom de qua deres profession arbejder langt mere med stemmen end den gennemsnitlige dansker. Og når man ikke holder stemmen skarp, så ruster den, forklarer Merete Nørgaard.

“Stemmen er som en violin – den skal tunes ret ofte. Og ligesom violinister heller aldrig kunne finde på at starte en koncert uden at stemme deres instrument, så bør skuespillere også altid fintune stemmen, inden de går på scenen. Særligt i dag, hvor vi ikke i lige så høj grad som før bruger vores stemme i hverdagen,” siger hun.

Merete Nørgaard opfordrer alle skuespillere til at træne stemmen et kvarter hver dag. Det holder den smurt og spændstig.

“Først skal du varme kroppen grundigt op gennem åndedrætsøvelser. Det giver plads i kroppen, som er nødvendig, hvis stemmen skal have både styrke og gennemslagskraft. Træk vejret dybt ind i maven og ånd ud meget langsomt. Det minder kroppen om, at det er naturligt at tale på udåndinger. Det er vi født til, men mange af os glemmer alligevel at gøre det. Og hvis du ikke taler på udåndinger, får din stemme en flad lyd,” siger hun.

“Jeg har 11.000 replikker i det her spil. Det svarer til at have hovedrollen i en tv-serie på ti sæsoner med 20 afsnit i hver sæson, hvor jeg er med i samtlige scener. Det er jo helt vildt”

Assasins Creed: Valhalla

Når der er lavet plads i kroppen, kan stemmen rod-fæste sig i kroppen. Det giver rum til at træne de fire forskellige stemmekarakterer op.

“Både mænd og kvinder har adgang til fire forskellige stemmekarakterer. Der er to mørke (en høj og en dyb) og to lyse (en høj og en dyb), som vi arbejder med fire forskellige steder i kroppen – maven, brystet, halsen og panden. Mestrer man disse fire stemmekarakterer, får man også en stemme, som er integreret i kroppen og er både fri og nuanceret i sit udtryk,” siger Merete Nørgaard.

Personlighed i stemmen

Ellen Hillingsø har en af branchens mest karakteristiske stemmer. Hendes dybe røst har ikke kun gjaldet ud over teaterscener og filmsets. Den er også blevet fast inventar i tegnefilm, reklamer, tv-speaks og lydbøger. Men selvom Ellen Hillingsø fra naturens hånd er i besiddelse af en ikonisk stemme, er hendes velkendte røst ikke kommet uden hårdt arbejde og mange timers træning. Man kommer ikke sovende til en stemme, der klinger som en fintunet Stradivarius.

“Jeg har et mørkt udgangspunkt og masser af bund i min stemme. Derfor har jeg også brugt meget tid på at arbejde med de høje toner for at brede min stemme mere ud. Hvis man ikke træner og udfordrer stemmen, begrænser man jo sine bevægelsesmuligheder. At jeg arbejder så bevidst med min stemme, betyder også, at jeg har enorm kontrol over den,” siger Ellen Hillingsø.

Det er vigtigt, at man medbringer sin egen personlighed i stemmen, når man spiller, men man skal ikke bringe alt for meget af sit privatliv med sig ind på scenen eller i stemmeboksen, slår hun fast.

“Man skal altid arbejde ud fra tekstens udtryk. Det vigtigste er at underlægge sig teksten og den eller de karakterer, man spiller,” siger hun.

Derfor er det også fantastisk at indlæse lydbøger, fortæller Ellen Hillingsø – noget hun har haft stor succes med ved siden af sin karriere som skuespiller.

“Her skal hele følelsesudtrykket jo lægges i stemmen. Det styrker mig som skuespiller, fordi hele fokus ligger på at udtrykke det følelsesmæssige i sproget. Jeg kan varmt anbefale alle skuespillere at arbejde med det,” siger hun.

I træningscenter med stemmen

Magnus Bruun føler også, at stemmearbejdet på computerspillet ‘Assasins Creed: Valhalla’ har styrket ham som skuespiller generelt.

“Jo mere kontrol, du har over stemmen og dens virkemidler, jo bedre kan du også folde dig ud som skuespiller, når du står på en scene eller foran et kamera,” siger han.

Magnus Bruun laver altid 8-12 minutters stemmeopvarmning, før han træder ind i stemmeboksen eller op på teaterscenen. Opvarmningen består af en række åndedrætsøvelser og forskellige teknikker, der udforsker de forskellige facetter af tonelejet.

“Jeg kender skuespillere, der er ligeglade med at træne stemmen og intet ondt ord om dem. Vi arbejder alle forskelligt. For mig giver det en tryghed at vide, hvor min stemme er, før jeg skal performe, og det giver stemmeopvarmningen mig et overblik over,” siger han. ●

Foto: Mydtskov

Rettelse: I forrige nummer af Sceneliv skrev vi, at det var Elith Foss på billedet fra 'Tryllefløjten' (1955/56) ved siden af Poul Reichhardt. Men et par årvågne læsere skrev til os, at det tvivlede de stærkt på. Vi dobbelttjekkede med Det Kongelige Teater og kan fortælle, at det i stedet var Ole Walbom.

KLASSIKEREN

SPAREKASSEN

Henrik Hertz' 'Sparekassen' blev opført første gang i 1836. Lystspillet er blevet spillet stort set siden da. I sæsonen 1940/41 blev en stjernespækket udgave opført på Det Kongelige Teater. På rollelisten fandt man Charles Tharnæs, Bodil Ipsen, Bodil Kjer, Poul Reumert, Augusta Blad, Karin Nellemose og Holger Gabrielsen. Bodil Ipsen spillede Madam Rust og Poul Reumert var den fallerede købmand Skaarup. I familien, hvor man skændes om en mindre arv på 300 rigsdaler, vinder man angiveligt pludselig 50.000 rigsdaler i klas-selotteriet. Skænderierne og forviklingerne fortsætter for fuld styrke.

Kollektiv kunst for fuld musik

I april i år blev forestillingen ‘Kejseren af Portugalien’ pakket ned på grund af nedlukningen. Heldigvis er planen, at den skal tages op og støves af om et par år. Forud er gået et langt workshopforløb, der blandt andet har haft til formål at undersøge, hvordan musik og tekst kan sidestilles, og hvad der sker, når fire individer spiller den samme rolle.

Af Louise Kilde Sauntved

Mie Lehfeldt, Mikkel Arndt, Maria Rossing og Peter Plauborg. Foto: Catrine Zorn

Det er snart ti år siden, ideen om at lave en forestilling baseret på Selma Lagerlöfs ‘Kejseren af Portugalien’ blev født. Maria Rossing, Mikkel Arndt, Peter Plaugborg og instruktør Elisa Kragerup arbejdede dengang sammen i Det røde rum, og de var enige om, at der lå en spændende udfordring i historien om bonden Jan, der bliver vanvittig, da hans elskede datter forlader ham. Men hvordan skulle de formidle en historie, der primært forgår i sindet på Jan? Ideen fik derefter lov til at simre i nogle år, indtil Elisa Kragerup så komponist Louise Alenius’ opera ‘Silent Zone’ og fik lyst til at etablere et samarbejde. Ud af det udsprang ideen om at sidestille musikere og skuespillere på scenen i en fælles fortælling, ligesom skuespillerne skulle være en krop, en Jan, med flere stemmer.

Det betød at holdet, der udover Maria Rossing, Mikkel Arndt og Peter Plauborg kom til at bestå af Mille Lehfeldt, havde samme kostume på – gråbrun lærredsskjorte og grå bukser.

“Ideen var, at alle var Jan, fordi han er den absolutte hovedperson, og så ser man alle de andre figurer fra hans synspunkt. Farvede af, hvordan Jan synes de er,” fortæller Mikkel Arnth. “Derfor bliver de andre karakterer tegnet meget groft, fordi det er sådan, Jan ser dem. Og derfor også sådan, publikum skal se dem.”

Kunsten at blive enige

Jan derimod bliver en kompleks karakter, hvis indre stemmer og modstridende følelser får både fysik og udtryk gennem de fire meget forskellige spillere, der gestalter ham. Og det var overraskende naturligt at finde stemmer, der både var forskellige og i unison.

“Vi er jo forskellige som mennesker, og derfor læser vi en tekst forskelligt og oplever en scene forskelligt,” siger Mikkel Arndt. “Så når Peter og jeg og Maria og Mille har sagt de samme ting i kor, altså spillet den samme scene samtidig, så vil jeg helt naturligt gøre det på en anden måde end Peter. Vi farvede det med hver vores, og så gav det som regel ret naturligt den rigtige dynamik. Nogle gange gjorde det selvfølgelig ikke, og så var vi nødt til at dele det mere ud og sige, at du er den og den stemme og du er den stemme. For at få hele spektret med, så vi repræsenterede hans stemmer inde i hovedet.”

Det kunne til tider være tidskrævende at underlægge sig den kollektive proces. Men også lærerigt.

“Vi har haft lange diskussioner, nogle gange om bittesmå ting. For når man

spiller en karakter, tager man jo et stort ejerskab over den og tager nogle beslutninger i hovedet, som man som regel holder for sig selv. Men når man spiller kollektivt, er man nødt til at dele det ejerskab med de andre. Vi er nødt til at blive enige om, hvad han tænker i alle vendepunkter, også selvom vi skal spille dem forskelligt.”

Det gjorde, at hele det store apparat med lys og lyd og musikere til tider måtte finde sig i at blive sat på hold.

“Så kunne vi bruge tyve minutter på en eller anden lille skuespilmæssig detalje, som normalt aldrig ville få lov at fylde så meget. Men vi kunne ikke have gjort det anderledes, for hvis ikke vi fire var enige, ville man have kunnet både se og mærke det.”

Musik formidler følelser

Den kollektive proces gav Mikkel Arndt et nyt blik på både hans egen og de andres proces.

“Nogle gange kunne jeg godt blive overrasket over, hvordan de andre skabte en karakter, og hvad det egentlig er for nogle værktøjer, man bruger, når man normalt bare laver aftaler med sig selv oppe i hovedet. Og det har da også rykket mig ud af min komfortzone at være nødt til at dele det ejerskab, man har over sin rolle med tre andre. Nogle gange var jeg jo nødt til at gå ind og spille et vendepunkt på en anden måde, end jeg umiddelbart havde tænkt, fordi det var de andre, der vandt diskussionen.”

Det var yderligere en udfordring at skulle spille med, mod og rundt om de fire strygere, der – iført samme tøj som skuespillerne – skulle sidde med på scenen.

“Historien er i forvejen svær at fortælle med de fire skuespillere, der spiller den samme. Når musikerne så kommer oven i, er det virkelig kompliceret. For de er medfortællere, selvom de ikke siger noget. De er ikke Jan – og alligevel er de ham. For musikerne kan jo via deres instrument formidle følelser og stemninger, ligesom vi kan med vores skuespil. Og når det går op, at man fortæller den samme historie på to forskellige parametre, så kan det blive dobbelt så godt, fordi musikken kan fortælle, hvor Jan er i sit følelsesliv – bedre end vi selv kunne sige det.”

I stadig udvikling

Arbejdet med forestillingen har foreløbig straks sig over et workshopforløb, der startede i efteråret 2019 og et prøveforløb på scenen på Betty Nansen Teatret hen over det tidlige forår. Nu er stykket filmet og registreret og lagt væk. Når det på et tidspunkt bliver taget op igen, fortsætter udviklingen.

“Da vi fik på fornemmelsen, at det kunne ske, aftalte vi, at vi skulle se det som

en udviklingsforestilling, som vi arbejdede videre på. For selvfølgelig laver vi teater for publikum, men vi skal også øve os i at lave teater,” siger Mikkel Arnth, der oplevede, at bevidstheden om, at processen var vigtigere end resultatet var frisættende for kreativiteten.

“Vi har, måske mere end vi ellers ville have gjort, prøvet at undersøge former og nye veje at gå med det her sprog, og hvad vi kan med instrumenterne på scenen. Hvis vi havde vidst, at der var en premiere, havde vi måske mere valgt de løsninger, der lå lige til højrebænet. Så jeg håber, at vi har været mere modige nogle steder. Og jeg er kun blevet bekræftet i, at når man arbejder kollektivt kan man lave noget, der er meget bedre, end noget man kunne sidde og udtænke ved et skrivebord.” ●

Kejseren af Portugalien

Stykket er en del af Betty Nansens koncept ‘Betty Udvikler’, der blandt andet er støttet af Bikuben-fonden. Betty Udvikler arbejder med nye tilgange til scenekunst, gerne på tværs af kunstarterne og med tid til at eksperimentere og afprøve både gale og geniale ideer. Det er derudover en del af konceptet at dokumentere processen via blandt andet videoer fra workshopforløbet. De kan ses på www.bettynansen.dk/da/betty-udvikler

SCENE- KUNSTENS HJEMLØSE FÅR NYT TAG OVER HOVEDET

Husets Teater og Den Frie Udstillingsbygning bliver Københavns nye kuraterede gæstespilscene for den uafhængige scenekunst frem til sæsonen 24/25. Det er blot ét af flere nye tiltag som skal styrke det frie felt herhjemme de kommende år. Etableringen af permanent husly i form af en åben scene i hovedstaden, må scenekunstens rodløse rebeller dog stadig spejde langt efter.

Af Andreas Ebbesen Jensen

I 2005 mistede København sin eneste åbne scene. Teatret Kanonhallen på Østerbro havde levet på kommunens støtte siden åbningen i 1991, så da politikerne skar teatrets årlige tilskud på fem millioner væk, var de nødt til at dreje nøglen om.

“Dansk teater går ikke i stå af det her, men der er ingen tvivl om, at det samlingssted, vi har haft for internationale seminarer med en bred form for eksperimenterende scenekunst, det kommer vi til at savne,” udtalte teaterhistoriker Stig Jarl til Danmarks Radio i forbindelse med nedlukningen.

Teatret Kanonhallens åbne scene gav uafhængige scenekunstnere fra ind- og udland rum og publikum til deres kreative udfoldelser. Den frie scenekunst er typisk drevet af kunstnerisk engagement og viljen til at gå nye veje. Men siden Kanonhallens nedlukning, har den skæve og genrebrydende scenekunst ikke haft mange steder at gå hen.

Hvor der i byer som Stockholm, Oslo, London og Berlin står scener til rådighed for uafhængige dansere, koreografer, skuespillere og instruktører, findes der ikke en gæstespilscene i Danmark dedikeret til det frie felt. Det bliver der dog lavet om på nu.

Kurateret scene for krøllede hjerner

Kort før jul sidste år annoncerede Statens Kunstfond, at Husets Teater i Kødbyen og Den Frie Udstillingsbygning på Østerbro bliver Københavns nye kuraterede gæstespilscene for det frie felt. Initiativet støttes med 2,5 mio. kr. pr sæson.

Liv Helm er ny kunstnerisk leder af Husets Teater. Tilbage i 2014 var hun med til at grundlægge HAUT, et teater for kunstnerisk udvikling og eksperimenterende scenekunst.

“Det har længe været min drøm at forstørre det arbejde med eksperimenterende teater, jeg har lavet på HAUT. Så jeg ser meget frem til at producere og facilitere den frie scenekunst endnu mere i Husets rammer de kommende år,” siger hun.

Hos Den Frie Udstillingsbygning ser kunstnerisk leder Dina Vester Feilberg også frem til at lægge lokaler til endnu flere uafhængige scenekunstnere, end de gør i forvejen.

“Den Frie har i en årrække samarbejdet med uafhængige eksperimenterende scenekunstnere, som befinder sig i grænselandet mellem teater og billedkunst. Så det lå

lige til højrebenet at tilbyde vores udstillingsrum til det frie felt,” fortæller hun.

Både Liv Helm og Dina Vester Feilberg forstår godt ønsket om genetableringen af en åben scene udelukkende dedikeret til den danske og internationale uafhængige scenekunst. De ser dog begge også en styrke i at have nogle eksisterende faste rammer på plads, som de krøllede kunstnerhjerner kan boltre sig indenfor.

“Jeg synes, det har enormt store kvaliteter at få den uafhængige scenekunst ind på allerede etablerede institutioner. Det har jeg arbejdet for, siden jeg gik på teaterskolen,” forklarer Liv Helm. Dina Vester Feilberg stemmer i:

“Vores fokus ligger på de eksperimenterende scenekunstformater og særligt sammenspillet mellem teater og billedkunst. Så det bliver en kurateret gæstespilscene, vi kommer til at stille til rådighed på Den Frie Udstillingsbygning. Vi kommer ikke til at omdanne specifikke lokaler til en Blackbox. Det er slet ikke vores rolle. Og det er heller ikke noget de uafhængige scenekunstnere virker syndeligt interesserede i,” siger hun.

Frivillig parring er et must

Dramatiker Gritt Uldall-Jessen er selvproducerende scenekunstner og en af de kunstneriske ledere og initiativtagere til Det Frie Felts Festival – en festival dedikeret til det frie felt af selvproducerende scenekunstnere, der har eksisteret hvert år siden 2014. Hun hilser også initiativet om den nye gæstespilscene velkommen – på trods af at hun selv var med i en ansøgning om de samme midler fra puljen fra Statens Kunstfond.

“For at være helt ærlig, så var min første reaktion ærgrelse. I Det Frie Felts Festival havde vi også ansøgt om puljen med projektet ‘Mobil Åben Scene’, som vi selvfølgelig gerne ville have gennemført. Når det er sagt, så bakker vi op om valget af Husets Teater og Den Frie, og vi indgår allerede i en dialog med dem om et muligt fremtidigt samarbejde,” siger Gritt Uldall-Jessen.

Hun håber, at den nye kuraterede gæstespilscene kan være med til at kaste lidt tiltrængt spotlys over den frie scenekunst, som ofte lever en hengemt tilværelse i skyggen af de etablerede teatre herhjemme. Det frie felt har trange kår i Danmark og i særdeleshed i København. Sådan har det været i mange år. Den nye gæstespilscene bliver forhåbentligt et skridt i den rigtige retning for den uafhængige scenekunst.

“Jeg håber, at gæstespilsscenen bliver så stor en succes, at andre institutionsteatre

finder interesse i at lave lignende samarbejder,” siger Gritt Uldall-Jessen.

Gritt Uldall-Jessen håber på en kulturændring i teaterbranchen, hvor de etablerede scener ser det som en større del af deres kunstneriske virke at inddrage de frie scenekunstnere. Det vil give mere sceneplads til de uafhængige kunstnere og få deres eksperimenterende og genrebrydende kunst ud til flere mennesker.

Gritt Uldall-Jessen slår dog fast, at de etablerede teatre må indstille sig på, hvordan der gøres brug af nye måder at tænke og producere scenekunst på i det frie felt.

“En del af de scenekunstnere, der vælger at arbejde som selvproducerende i det frie felt, ønsker slet ikke at lave den form for scenekunst, der produceres på de store institutioner. De er kritiske overfor det mere traditionelle teater og det dramatiske paradigme, der ofte udspiller sig der. Det er vigtigt, at samarbejdet tager udgangspunkt i en forløsning af den kunstneriske vision for de selvproducerende scenekunstnere og ikke alene i institutionernes behov,” siger hun.

Platform vil løse pladsmangel

At gøre kunstnerkarriere udenom de store, statsstøttede teatre er en krævende proces allerede før man har sat sine ben på de skrå brædder. Ikke nok med, at man selv skal skaffe midler og ressourcer på egen hånd, så er man også ofte nødt til at påtage sig rollen som både producent, afvikler, kontraktansvarlig og PR-person samtidig med, at man udvikler sin scenekunst. Der er pres på de frie projektmidler i Statens Kunstfond, da faste rammeprojekter som for eksempel den nye gæstespilscene i hovedstaden samt Udviklingsplatformen for

“Vores fokus ligger på de eksperimenterende scenekunstformater og særligt sammenspillet mellem teater og billedkunst”

Foto: Diana Lindhardt

Foto: Diana Lindhardt

Scenekunst laver indhug i dem, og der kommer ikke nye midler til. Der er brug for et samlingssted, efter at de selvproducerende scenekunstnere i København ikke har haft mulighed for at præsentere deres værker på en specifik scene i en årrække. Derfor ved publikum heller ikke, hvor de skal gå hen for at opleve værker inden for det frie felt, forklarer Gritt Uldall-Jessen.

Kommer man igennem nåleøjet og får støtte til sit projekt, skal det selvfølgelig øves igennem og efterfølgende sættes op på en scene. Og det giver anledning til en række nye problemer.

“Selvproducerende scenekunstnere har som udgangspunkt ikke adgang til prøve- og scenekapacitet på de etablerede teatre. Hvis vi får lov til at øve eller optræde på et institutionsteater, tildeles vi ofte de mindst attraktive scenerum, i den mindst gunstige spilleperiode – for eksempel perioder med helligdage. Desuden skal vi medbringe alting selv, fra teknik og rekvisitter til billetpersonale og PR. Og ofte skal vi også betale husleje, hvilket rammer budgetterne hårdt. Vi ser frem til at få nogle bedre forhold på den nye gæstespilscene i København,” siger Gritt Uldall-Jessen.

På trods af at være både underrepræsenteret og underfinansieret har den frie scenekunst holdt sig i live med det yderste af neglene. Etableringen af den nye gæstespilscene giver håb om bedre tider for den eksperimenterende scenekunst

herhjemme. Det samme gør projektet Udviklingsplatformen for Scenekunst, der blev søsat i 2016.

Med karrierevejledning, mentorforløb og udlån af lokaler er projektets ærinde at støtte op om og udvikle på de frie scenekunstneres vilkår gennem alt fra seminarer og workshops til kuraterede netværksmøder.

Udviklingsplatformen for Scenekunst er netop blevet forlænget af Statens Kunstfond frem til 2024. Og de kommende år vil fokus særligt ligge på at styrke den kunstneriske udvikling.

“Støttesystemet for det frie felt rummer meget dårlige muligheder for at prioritere den grundforskning, der skal til for at producere nyskabende scenekunst. Man kan ikke få løn under udviklingsarbejdet, og der er heller ikke lokaler til at mødes og brainstorme over ideer. Særligt ikke i København, hvor det er virkelig svært at finde lokaler, som er til at betale,” siger Mikkel Harder, leder af Udviklingsplatformen for Scenekunst.

Det skal et nyt initiativ nu lave om på. I foråret 2021 indgik Udviklingsplatformen et samarbejde med teatret HAUT om at udleje prøvelokaler i København til uafhængige kunstnere. Her kan de brainstorme og øve deres værker igennem uden at betale en krone i husleje.

“Ved at levere lokaler til de frie scenekunstnere, giver vi kunstnerne mulighed for at afprøve deres materiale og deres

ideer af i praksis, uden at skulle punge ud for husleje,” forklarer Mikkel Harder.

Lokalerne er udlånt af kulturhusenheden DIT:KBH i Kulturhuset Indre By. I første omgang er der tale om et pilotprojekt på i alt seks forløb af én til to ugers varighed, som blev afsluttet med et brancheseminar om kunstnerisk udvikling i juni.

Ud over Udviklingsplatformens forlængelse og etableringen af de nye gæstespilsscener på Husets Teater og Den Frie Udstillingsbygning, har de uafhængige scenekunstnere også fået et nyt udstillingsvindue på Det Kongelige Teaters Lille Scene i Skuespilhuset i København.

Under navnet K-Select bliver Lille Scene i 2021 (om corona vil) stillet til rådighed for de frie scenekunstnere, der er støttet med midler af Statens Kunstfond.

Udviklingsplatformen har fået til opgave at formidle kontakten mellem scenekunstnere og Det Kongelige Teater, og Mikkel Harder er begejstret for, at det frie felt får så meget støtte og opmærksomhed for tiden.

“Forhåbentligt vil de positive tiltag give de uafhængige scenekunstnere bedre muligheder for at producere og vise deres kunst de kommende år. Men skal vi for alvor indfri det kunstneriske potentiale i det frie felt, skal der flere penge til,” siger han. ●

UDDANNELSES- OG STUDIEREJSELEGAT

Dansk Skuespillerforbunds bestyrelse bruger igen i år en del af rettighedsmidlerne til legater til uddannelsesformål i ind- og udland. Legatet er på 40.000 kr.

- Legatet kan ikke søges til grunduddannelser
- Ved tildeling af legatet lægges der primært vægt på, om uddannelsen/studierejsen vil give ansøgeren mulighed for at udvikle sine kunstneriske kompetencer eller specialisere sig som kunstner.

Begrundet legatansøgning skal indeholde en detaljeret beskrivelse af formålet med og indholdet af uddannelsen, og du skal vedhæfte budget og cv.

Legaterne kan ikke anvendes til produktionsstøtte.

Ansøgningerne bliver behandlet fortroligt.

Ansøgningsfrist: onsdag 27. oktober 2021, kl. 12.00.

Du skal sende ansøgningen via ansøgningsportalen: www.skuespillerforbundet.dk/om-dsf/stoettemuligheder/uddannelses-og-studierejselegat

Der kan forventes svar på ansøgningen inden nytår.

OBS. Legaterne beskattes som B-indkomst.

DANSK SKUESPILLERFORBUNDS JUBILÆUMS-LEGAT AF 1979

Dansk Skuespillerforbunds bestyrelse indkalder ansøgninger til ovennævnte legat. Legatets formål er at yde støtte til medlemmer af Dansk Skuespillerforbund, der er under uddannelse på én af forbundet anerkendt uddannelsesinstitution. Ved uddeling af legatet bliver der udelukkende lagt vægt på, at ansøgeren er i økonomisk trang.

Du skal sende ansøgningen via ansøgningsportalen, som du finder her: www.skuespillerforbundet.dk/om-dsf/stoettemuligheder/andre-stoettemuligheder

Der er ansøgningsfrist til legatet onsdag 6. oktober 2021, kl. 12.00. Du kan forvente svar inden jul.

KAN MAN KALDE PERSONLIGE PROJEKTER FOR REALITY-TEATER?

Skuespillerne Kasper Leisner og Thomas Guldberg Madsen har genopført dybt personlige og traumatiske kapitler af deres egne liv på scenen. Ved at skrælle et lag af den fjerde væg håber de på at komme tættere på publikum – og få dem til at reflektere over deres eget liv.

Af Andreas Ebbesen Jensen

Thomas Guldberg Madsen, Jens Andersen og Sune Skudbøl Vraa. Foto: Lars Horn

En mand sidder i sin bil nær sit hjem i Brønshøj og kører mod Netto i Ringsted, 62 kilometer væk. Klokken er 18:45, det er først i december 2011. Regnen pisker mod ruden. Vinduesviskerne i hans gamle guldbil fejrer regndråberne væk, men tårerne på hans kinder kan de ikke gøre noget ved. Når han kommer frem, vil han købe en ramme øl, køre ud på en parkeringsplads i skoven, drikke alle øllene for at få modet til at speede op til 100 kilometer i timen og køre ind i et af træerne. Og dø.

Sådan starter skuespiller Thomas Guldberg Madsens historie i forestillingen 'Noget om antihelte', der blev vist under CPH Stage i slutningen af maj 2021. Han er den ene del af en trio af mænd på scenen, som også tæller skuespillerne Jens Andersen og Sune Skudbøl Vraa.

'Noget om antihelte' er en fabulering over manderollen anno 2021, og stykket balancerer mellem alvor og humor i for søget på at nå ind til kernen af, hvordan det er at være en mand i midtlivskrise.

Thomas Guldberg Madsens historie er ikke født ud af fri fantasi, men formet af personlige oplevelser fra hans eget liv. I 2009 gik han og hans kæreste fra hinanden, og to år senere flyttede hun til Sydlyn. Hun forlangte fuld forældremyndighed over parrets to børn, og Familieretshuset gav hende medhold i sagen. Thomas Guldberg Madsen ankede sagen et halvt år senere og fik derefter forældremyndigheden igen – og kun med mulighed for at se børnene hver anden weekend.

"Hele min verden ramlede sammen på det tidspunkt, og jeg overvejede helt alvorligt, hvorvidt mit liv var værd at leve uden en dagligdag med mine børn," fortæller Thomas Guldberg Madsen.

Den fortvivlede skuespiller gav heldigvis aldrig sine mørke tanker lov til at manifestere sig. Derfor lod han øllene forblive uåbnede og vendte bilen hjem mod Brønshøj igen. Han ville kæmpe – både for retten til at være sammen med sine børn og for at blive en ny og bedre mand.

Scenen i 'Noget om antihelte' slutter med, at han sætter sig i sit køkken i sit hjem i Brønshøj og tænker: Jeg er på vej mod noget.

"Som en metafor for genfødslen af mandens rolle, virkede selvmordstanker som et oplagt sted at starte stykket. Derfra bliver min historie fortalt baglæns, så den ender i den store kærlighed til min ekskone, som al denne ulykke jo udsprang fra i sin tid," siger han.

Virkeligheden indtager teatret

Thomas Guldberg Madsen er langt fra den eneste skuespiller, som blotter sit eget liv og traumer på teatret i disse år. I efteråret 2020 satte Betty Nansen Teatret forestillingen 'My Deer Hunter' op. Her vender fire krigsveteraner tilbage til de livsforandrende øjeblikke, de har gennemlevet på slagmarken, i forsøget på at genskabe det liv de havde, før det blev knust. Forestillingen 'Som brødre', der blev opsat på Teater Grob i maj måned 2021 er inspireret af Alexander Mayah Larsens digte, der er inspireret af hans egen opvækst i Værløse. Alexander Mayah Larsen spiller sig selv i forestillingen over for skuespilleren Kasper Dalsgaard.

Og det er ikke tilfældigt at den autofiktion, som har været allestedsnærværende i litteraturen siden forfatteren Karl Ove Knausgård for alvor gav den et gennembrud med mastodon-værket 'Min kamp', nu også rammer de skrå brædder.

Det fortæller Cille Schrøder Melgaard. Hun er cand.mag. i dramaturgi ved Aarhus Universitet med speciale i virkelighedsfremstillinger i teatret og på de sociale medier.

I 2018 udgav hun specialet 'Autencitetshunger i en teatral tid', der argumenterer for, at vi i stigende grad længes efter det virkelige og autentiske, på trods af at virkeligheden har sneget sig ind i alle medier og formater – herunder altså også teatret.

Foto: Lars Horn

“Virkeligheden har aldrig været så allestedsnærværende som nu. Vi iscenesætter konstant vores eget liv på sociale medier, og fjernsynet bugner med reality-tv om “rigtige” mennesker. Men vi ved jo også, at den virkelighed vi oplever i tv og på de sociale medier er konstrueret. Derfor læn- ges vi endnu mere efter at se virkeligheden, som den virkelig er,” forklarer hun.

“Gengivelsen af den uforfalskede virke- lighed er selvfølgelig en utopi. Så snart du fortæller din personlige historie på en scene eller foran et kamera bliver den medieret og iscenesat. Paradoxsalt nok har dette gjort, at vi i endnu højere grad end tidligere længes efter det autentiske og ægte. Og det forsøger teatret i højere grad også at give os i disse år,” forklarer Cille Schrøder Melgaard.

Teater består grundlæggende af en udveksling af historier og tematikker mellem skuespillerne og publikum, og den udveksling bliver forstærket, når de udøvende aktører på scenen fremfører deres egen historie – og publikum samtidig er bevidst om det. Men skal de virkelige historier og dilemmaer virkelig ramme publikum, kræver det, at skuespillerne er hudløst ærlige på scenen.

“Det er en meget sårbar process, når en forestilling skal baseres på skuespillernes egne liv. Hele forstillignen bliver afhængig af, hvor villige skuespillerne er til at dele ud af deres eget personlige liv,” siger Cille Schrøder Melgaard.

Tvivlen ramte op til premieren

Få skuespillere har delt så generøst ud af sit eget liv på scenen som Kasper Leisner.

I 2014 satte den nu 46-årige skuespiller stykket ‘Nordskoven’ op på Mungo Park Teatret. Forestillingen tager udgangs- punkt i Kasper Leisners eget turbulente skilsmisseopvækst, hans underkuede far, hans alkoholiske mor, hans rodløshed, hans fascination af kvinderne, hans flirt med teatret – og hans konstante forsøg på at løbe væk fra sig selv og sin fortid.

“Jeg havde behov for at se, hvor tæt jeg kunne komme på mig selv og mit liv. Om det var muligt, at omdanne mine inderste smerter, tanker og følelser til teater. Det var mig, der førte pennen og spillede hoved- rollen. Jeg så det hele lidt som et levende kunstmaleri, hvor jeg indtog rollen som auteur,” siger Kasper Leisner.

Foruden Kasper Leisner medvirkede én anden skuespiller på scenen – først Peter Christoffersen og i senere udgaver af forestillingen, Henrik Prip. De spillede Kasper Leisners far, mor, kæreste, bror, søster og venner. ‘Nordskoven’ strækker sig over et helt liv, men de sidste syv år af skuespillerens liv op til forestillingen er ikke inkluderet. Og det var et meget bevidst valg.

“Det var meget afgørende for mig, at jeg ikke inddrog de seneste år af mit liv. Den del af mit liv har jeg ikke haft tid til at reflektere nok over eller bearbejde, og hvis jeg tog det med, ville jeg garanteret have haft et behov for konstant at forsvare mig selv og mine handlinger. For at min histo- rie kunne blive vedkommende for publi- kum og trænge ind i de inderste afkroge af deres sjæle, var det vigtigt, at jeg også selv var kommet igennem på den anden side. Jeg skulle være i stand til at sige: Her er

“Hele min verden ramlede sammen på det tidspunkt, og jeg overvejede helt alvorligt, hvorvidt mit liv var værd at leve uden en dagligdag med mine børn”

min historie, jeg har gennemlevet det og bearbejdet det, og jeg er ikke bange for at tage slagene,” siger Kasper Leisner.

Slag kom der nu ikke mange af. I kølvandet på forestillingen blev Kasper Leisner mødt med kærlighed og rosende ord fra publikum, der kunne genkende sig selv i stykket. Hans egen familie – minus moderen og broderen, som ikke levede, da stykket blev opsat – reagerede også posi- tivt på at se brudstykker af deres eget liv gengivet på scenen. Kasper Leisners far sad trofast blandt publikum næsten hver aften ‘Nordskoven’ blev opført.

Forud for premieren ramte tvivlen dog Kasper Leisner som en forhammer i mellemgulvet.

“Jeg kan huske, at jeg lå vågen og tænkte: Hvad fanden har du gang i? Er det nok bare at stå på scenen og være mig? Er det interessant? Siger min histo- rie noget som helst, som publikum kan bruge til noget, eller er det bare en lige- gyldig omgang navlepilleri og Se & Hør dynevenderi?”

Tvivlen udsprang særligt af prøve- visningerne op til premieren, hvor publi- kum havde grint højlydt undervejs i forestillingen. Kasper Leisner troede, at han havde lavet det mørkeste drama, så publikums latter skræmte ham. I et anfald af panik skrev han til instruktøren Tue Biering, at han ikke kunne gennemføre forestillingen. Pludselig tvivlede skue- spilleren på hele projektet.

“Heldigvis talte Tue og resten af holdet mig til fornuft. Og det gik jo op for mig, at publikum lo, fordi det hele var så sønder- flænsende ærligt. Grinene udsprang fra publikums egen smerte og genkendelse. Livet er vanvittigt smerteligt for os alle sammen. Og fordi publikum genkender det, så bruger de grinet som en form for ventil for de mørke kapitler i deres eget liv,” siger Kasper Leisner.

Det er dog vigtigt for ham at slå fast, at han ikke selv brugte forestillingen som en slags terapeutisk djævluedrivelse.

“Det handlede ikke om at forløse mig selv eller bearbejde mine egne traumer. Det havde jeg for længst gjort gennem mange års terapi. Målet var at komme tættere på publikum. Jeg følte, at hvis jeg gik endnu tættere på mit eget liv, åbnede jeg op for et rum, hvor publikum også kunne komme tættere på sig selv,” forklarer han.

En kæmpe sejr

For skuespiller Thomas Guldberg Madsen er der noget terapeutisk over at blotlægge sin dybt personlige historie om fraværet af sine børn i ‘Noget om antihelte’. At kanali- sere sin historie ud til publikum og mærke,

Kasper Leisner. Foto: Lars Horn

at de lyttede til, hvad han havde at sige, har haft en terapeutisk virkning på ham. Men forestillingen er ikke lavet for at bearbejde fortidens traumer.

“Jeg er ikke gået ind i det her med at fortælle min historie for at være i terapi. Jeg har bearbejdet sorgen og svigtet med min egen terapeut, og jeg tror ikke, jeg kunne have lavet forestillingen, hvis jeg ikke havde bearbejdet det hele først. Så ville min fortælling have været langt mere egocentreret og vred,” siger han og fortsætter:

“Det vidner om, hvor langt jeg er kommet, at jeg kan behandle det her mørke kapitel i mit liv kunstnerisk. Det er en kæmpe sejr for mig.”

Thomas Guldberg Madsen kommer aldrig til at tilgive sin ekskone for at have

taget børnene fra ham, men han har accep- teret situationen. Accepteret den, ikke respekteret den, slår han fast.

“Manden er død, manden længe leve”, lyder en af de centrale sange i ‘Noget om antihelte’, der bliver genopsat på Limfjords- teatret og Folketeatret til næste forår og får premiere landet over i 2023. Og det virker som om, at Thomas Guldberg Madsen langt om længe har begravet sin sorg og er blevet genfødt som en ny og bedre mand.

Han ser stadig kun sin søn og datter hver anden weekend, men da hans ældste søn skal til at begynde på gymnasiet i København, flytter han snart ind hos sin far permanent. Da Thomas Guldberg Madsen fortæller dette, kaster han trium- ferende armene i vejret og udbryder: Det er den største lykke. ●

BIRGITTE REIMER

08.02.1926 — 19.04.2021

Birgitte Reimer og Lene Ingemann Jørgensen i 'Maskerade'.

Birgitte Reimer blev født 8. februar 1926 i Nykøbing Falster. Hun var i teatret for første gang som tre-årig og var solgt til scenen på stedet.

Som nittenårig blev hun optaget på Det Kongelige Teaters elevskole, hvorfra hun i 1947 debuterede i Thornton Wilders 'På et hængende hår' – og herefter stod dørene vidt åbne for det store talent.

Det første år tilbragte hun på Aarhus Teater, men de københavn-ske morskabsscener kaldte. Lærerne på elevskolen havde ment, at hendes særlige talent lå indenfor "ældre komiske karakterroller", men hun viste sig hurtigt at have flair for det lette, grænsende til pikante. Det fik publikum blandt andet at se i Johan Jacobsens 'Som sendt fra himlen' fra 1951, hvor hun spiller en brud, der flygter fra sit eget bryllup. Her forlenede hun Børge Müllers replikker, som "Jeg er en himmerigsmundfuld for en erotikker", med en dril-lende sødme, tilsat hendes særlige raffinerede elegance.

Det store folkelige gennembrud fik hun med filmen 'Vi som går køkkenvejen' fra 1953, hvor hun spiller en forkælet fabrikant-datter, der vædder om, at hun kan klare et år som husassistent. Sangen 'Jeg er en rigtig lille køkkenheks' blev lidt af en landeplage. Samme år indspillede hun en filmversion af teaterstykket 'Solstik', som hun inden da havde spillet hele 535 gange på Apollo Teatret.

Det store spring

Birgitte Reimer indtog de skrå brædder med en tilsyneladende selvsikker selvfølgelighed og var op gennem 1950'erne en af Danmarks mest rendyrkede komediennner. Revynumre som 'Så tager vi den én gang til for prins Knud' og den vovede 'De sidder

Birgitte Reimers scenekarriere varede kun cirka 15 år, men var så markant, at hun aldrig blev glemt. Heller ikke selvom hun tilbragte de sidste 55 år af sit liv som kromutter i Sydfrankrig. I april i år gik Birgitte Reimer bort. Hun blev 95 år.

som de skal, de to' blev øjeblikkelige klassikere. Hun havde også succes som Polly i 'Laser og pjalter', hvor hun spillede overfor sin daværende mand Preben Neergaard, som hun havde mødt, da hun var elev på Det Kongelige Teater. Og som hun i øvrigt krediterede for at have fået den borgerlige datter af en bankdirektør til at finde "den underfundige uartighed", som hun selv kaldte det, frem.

Også musicalen 'Cranks' på Merkur var blandt hendes store suc-ceser. Hun nåede også at spille med i et par svenske film, blandt andet en mindre rolle i Ingmar Bergmans 'En lektion i kærlighed' fra 1954.

Det var dog ikke champagnebobler det hele. Birgitte Reimer havde arbejdet så intenst op gennem starten af 1950'erne, at hun i 1954 fik hun et mindre sammenbrud af ren og skær udmattelse, blev indlagt i 14 dage og tog pause fra teatret i næsten et år.

I 1962 udtalte hun til BT, at hun "gerne ville blive en gammel kone i dansk teater". Men livet har det med at slå uventede krum-spring, og bare to år senere forlod hun ikke alene scenen, men også Danmark. Hun havde forelsket sig i jurist og tidligere redaktør Ole Bornemann, der boede i Sydfrankrig og tog ned til ham. Først bare for at holde ferie, men i takt med at hun sagde nej til flere og flere roller gik det op for hende, at flytningen var permanent. Sammen åbnede parret restauranten La Brouette, med udsigt over Middelhavet og speciale i dansk mad. Den fik hurtigt et godt ry og tilnavnet "Chez les Vikings". På den måde endte Birgitte Reimer faktisk med at gå køkkenvejen – selvom hun med årene blev grun-digt træt af sammenligningen med sin tidligere landeplage "Den sang har altid forfulgt mig på den forkerte måde," som hun sagde.

Trods flere tilbud vendte hun aldrig tilbage til scenen. Bortset fra en helt særlig aften i 1996, hvor hun som 70-årig modtog prisen som Årets Æreskunster ved Revyernes Revy i Falkoner Centret.

Birgitte Reimer efterlader sig en søn og en datter.

Portrættet er blevet til på baggrund af samtaler med familie, venner og kollegaer.

DSF STUDIO

ÅBEN STUDIO

*Fri træning for 200 kr. pr. halvår.
Obs. Tilmelding forinden er påkrævet.*

FILMSKUESPIL MED LOTTE SVENDSEN
Tirsdaye, 31. aug.-30. nov.

Bliv bedre til at gå målrettet til værks. Lotte Svendsen er stilen ofte tragi-komisk med vægt på karakterarbejde, miljøbeskrivelser og inspiration af Mike Leigh-metoden.

GRUNDTRÆNING I FRIT EMOTIONELT SKUESPIL MED PER SCHEEL-KRÜGER
Onsdage, 1. sep.-13. okt.

Gennem dette forløb vil du få mulighed for at skærpe dit instrument, dine sanser, træne din autenticitet og spontanitet. Dit nærvær vækkes til live gennem øvelser og scenearbejde.

TRE-METODEN MED CECILIE GRY KNUTH-WINTERFELDT
Torsdaye, 2. sep.-14. okt.

Metoden henvender sig til at alle, der har lyst til at komme mere i harmoni med deres egen krop ved brug af simple spæn-dings- og forløsende øvelser.

KURSER OG WORKSHOPS

CASTING MASTERCLASS MED RIE HEDEGAARD
4.-8. okt. // frist 6. sep. // 550 kr.

Et 5 dages kursus med fokus på casting til roller på film & tv i en pandemitid. Hvordan skille man sig ud i et self-tape og tager et større medansvar i sit arbejde under en casting-test med mange stream-ings platforme.

Rie Hedegaard er en first mover inden for sit felt og har arbejdet professionelt med casting siden 1984 og er endvidere en meget erfaren og vellidt underviser.

CASTINGWORKSHOP MED ANJA PHILIP
1.-5. nov. // frist 27. sep. // 550 kr.

En workshop med den enkelte skuespiller som omdrejningspunkt og fokus på øvelser i, hvordan man formår at være sandfærdigt til stede, når man arbejder foran et kamera. Fem intense dage med det mål, at alle mær-ker en større frihed, lyst og forståelse for arbejdet som skuespiller på film og tv.

Anja Philip er medejer af Casteriet og har arbejdet som caster siden 1993.

ACTING SONGS MASTER CLASS MED DAVID BRUNETTI
10-12. nov. // frist 30. sep. // 500 kr.

Masterclass med en step-by-step teknik der fokuserer på at tilføje teatralisk skuespil-teknik til en sangperformance og vække den følelsesmæssigt til live. Hver enkelt deltager arbejder med David foran resten af klassen med minimum to sange. NB: undervisningen foregår på engelsk.

David Brunetti er uddannet musiker og skuespiller fra Carnegie-Mellon University og The Manhattan School of Music.

METODEWORKSHOP MED KAMILLA WARGO
29. nov.-2. dec. // frist 24. okt. // 450 kr.

På denne workshop får du indsigt i de teknikker, som Kamilla Wargo bruger i sit arbejde som dramatiker og iscenesætter. Hvordan skaber man en rammende mono-log? Og hvordan iscenesætter man den? Vi vil med enkle og legefulde greb udfolde ord og følelser. Vi vil skabe en række mo-nolog skitser – og undersøge hvordan den lille historie tit faktisk rummer den store.

Kamilla Wargo er en af de mest aktive instruktører og dramatikere i Danmark.

Læs mere om kurserne og tilmeld dig på hjemmesiden under DSF Studio.

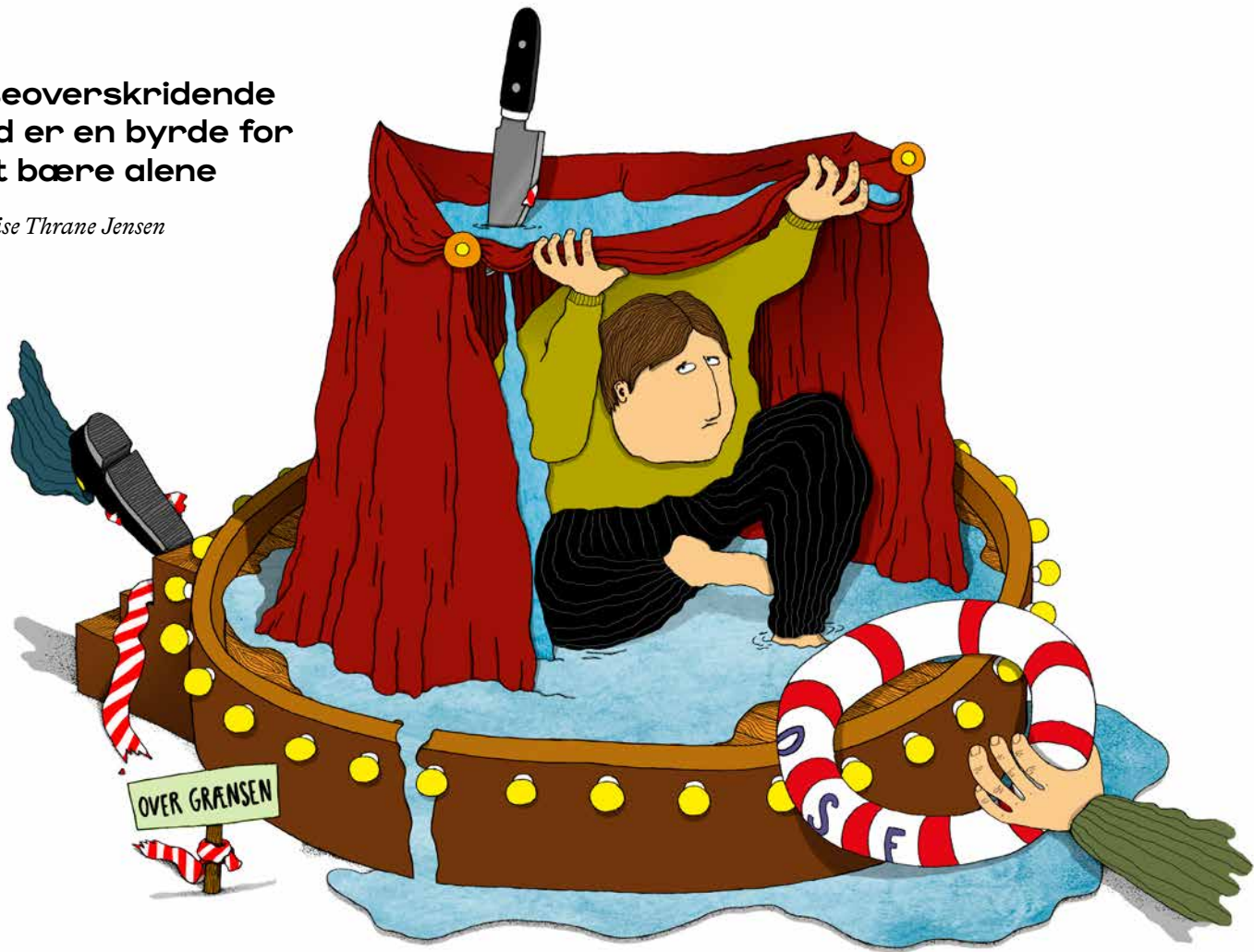
FØRST NÅR DER BLIVER SAT ORD PÅ, KAN VI SKABE EN FORANDRING

Dansk Skuespillerforbund ønsker at bryde tavshedskulturen. En del initiativer er allerede lanceret og flere vil komme fremover. Initiativer, som skal bevidstgøre og hjælpe til at bryde den grænseoverskridende adfærd. Nogle initiativer står vi selv for, mens andre laves i samarbejde med resten af branchen – også arbejdsgiverne. For vi er ikke alene i denne kamp, og det er du heller ikke.

Husk, at du altid kan kontakte os. Vi behandler din henvendelse fortroligt.

Grænseoverskridende adfærd er en byrde for tung at bære alene

Tegner: Louise Thrane Jensen

Man kan godt over-skride kunstneriske grænser uden at over-skride andres

Tegner: Peter Herman

Grænseoverskridende adfærd forsvinder ikke med tavshed

Tegner: Maj Ribergård

TEATER V

Gæstespil af Randers Teater

FORRÆDER

31. AUG. – 4. SEPT.

NOMINERET
ÅRETS DRAMATIKER
ÅRETS REUMERT 2021

Gæstespil af Fix & Foxy og Betty Nansen Teatret

MY DEER HUNTER

8. – 12. SEPT.

VINDER
ÅRETS FORESTILLING
ÅRETS REUMERT 2021

Co-produktion med Baggårdteatret

ARGUMENTER IMOD KVINDER

29. SEPT. – 10. OKT.

